

EGITA TEREZE
JONĀNE

Kas veicina Latgales izaugsmi?

Latgales stiprās puses un daudzie mājas darbi

Egītas Terezes Jonānes kolāža

Saeimas Latgales apakškomisijas deputāti uzklaušīja Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) Ekspertu ziņojumu "Reģionu pievilcības pārskatīšana Latgales reģionā, Latvijā". Arī "Luminor" bankas ekonomists Pēteris Strautiņš publicēja Latvijas novadu un nozaru attīstības 2024. gada pētījumu. "Vietējā Latgales Avīze" iepazīstina lasītājus ar abu pētījumu ekspertu redzējumu, kas veicina Latgales attīstību.

Kā Latgale izskatās pasaulē?

Ziņojuma «Reģionu pievilcības pārskatīšana Latgales reģionā, Latvijā» eksperti uzskata, ka jau pirms dažādām krīzēm un ģeopolitiskiem notikumiem Latgalē varēja novērot ekonomiskus šķēršļus (zemos ienākumus, lielo bezdarbu, lielo maznodrošināto īpatsvaru utt.), un to pastiprināja karš Ukrainā un Eiropas austrumu robežas slēgšana.

Tomēr Latgales cilvēkiem ir izdevies piesaistīt ārvalstu investīcijas, liecina Latgales speciālās ekonomiskās zonas administrācijas sniegtie dati no 2018. līdz 2022. gadam, sevišķi tas bija jūtams elektroiekārtu nozarē. Bet tik un tā Latgalē ir zemākais iekšzemes kopprodukts Latvijas reģionu griezumā – tie ir 13 649 ASV dolāri uz vienu iedzīvotāju, tāpat Latgales ekonomika un produktivitāte atpaliek no pārējiem Latvijas reģioniem.

Savukārt, pētot talantu jeb jauno iedzīvotāju ienākšanu Latgalē, ziņojumā «Reģionu pievilcības pārskatīšana Latgales reģionā, Latvijā» secināts, ka no 2010. līdz 2022. gadam Latgalē iebraukuši 0,3 % no Latvijas kopējā iedzīvotāju skaita, un tie lielākoties bija Krievijas, Baltkrievijas un Ukrainas iedzīvotāji, mazāk ieceļo cilvēki no Lietuvas, Vācijas un Apvienotās Karalistes.

Turpat teikts, ka, lai gan Latgalē 2020. gadā jaunradīto uzņēmumu skaits bija liels (tie bija 12,6 %, kas ir vairāk par vidējo rādītāju Eiropas Savienībā jeb 9,1 %), tomēr šī reģiona uzņēmēji vēl neuzdrošinās radīt un patentēt inovācijas (un ziņojuma eksperti to pamato ar daudz dažādiem procentiem).

Minētajā ziņojumā arī raksturots augstais bezdarba līmenis Latgalē (13,8 %, 2022. gada statistika) un zema nodarbinātība (52,2 %, arī 2022. gada dati). Kā uzskata eksperti, to veicina cilvēku prasmju, tostarp digitālo, neatbilstība darba tirgum.

Tikmēr, runājot par tūristu piesaisti Latgalē, ziņojumā «Reģionu pievilcības pārskatīšana Latgales reģionā, Latvijā» aplēsts, ka 2022. un 2023. gadā tūristu skaits

pieaudzis par 8 %, un tas pārsniedzis līmeni pirms Covid-19 pandēmijas, tikmēr pārējā Latvijā tūristu pieaugums bija 17 %. Tomēr Latgales tūrisma piedāvājums joprojām ir mazattīstīts, lai gan Latgale ir starptautiski pazīstams reģions, teikts ziņojumā.

Pētera Strautiņa pētījums

Publicitātes foto

«Luminor» bankas ekonomists Pēteris Strautiņš ir viens no vadošajiem ekonomikas pētniekiem, kurš lielu vērību pievērš reģioniem, uzsvāra liekot uz eksportu, kas valsts, tostarp pašvaldību, budžetus pastarpināti piepilda ar diezgan ievērojamiem nodokļu ieņēmumiem.

Pēteris Strautiņš pētījumā secina, ka pēdējos piecus gadus Latvijas tautsaimniecības attīstība bijusi vājāka un nevienmērīgāka nekā iepriekšējā piecgadē. Viņš nav padziļināti analizējis lauksaimniecību, jo tur ir mazāk pieejamu datu, kas pieejami par akciju sabiedrībām un sabiedrībām ar ierobežotu atbildību, tāpēc lielāku vērību pievērsis ekonomikas virzītājiem – eksporta uzņēmumiem.

Pēc viņa novērotā eksporta uzņēmumiem Latvijā vislabāk veicies Smiltenes novads, kur pamatnozare ir mežsaimniecība un kokapstrādē. Tikmēr Latgalē, kā ierasts, pēdējos gados dominē divu slaveno optiskās šķiedras eksporta uzņēmumu SIA «Light Guide Optics International» un SIA «Ceram Optec» stāsts Līvānu novadā, un, kā atzina

ekonomists, šajā novadā labi veicas arī kūdras izstrādes, kokapstrādes, pārtikas ražošanas u. c. uzņēmumiem. Taču Latgalē joprojām vērojama tranzīta krīze, ražošanas kritums metālapstrādē un mašīnbūvē.

Lai gan Latgalē cilvēki pieturas pie tradicionālajām nozarēm (piemēram, meža nozares), tomēr šeit uzņēmēji apgūst arī jaunas nišas inženierijā, un, kā redzams Pētera Strautiņa pētījumā, šīs nozares pienesums novada ekonomikai pieaug katru gadu. Viņš simboliskajā reģionu olimpiādē Līvānu novada pašvaldību ierindoja pirmajā vietā kā inženierijas nozares maratonistu, kur, kā teica ekonomists, «ir divas superjaudīgas rūpnīcas ar milzīgām algām ļoti mazā pašvaldībā». Savukārt Rēzekne šajā olimpiādē ierindota trešajā vietā pārtikas nozarē, un tas ir gaļas pārstrādes un citu pārtikas uzņēmumu pienesums. Jāiestarpina, turpat aiz rēzekniešiem ceturtajā vietā atrodas Līvānu novada pārtikas ražotāji.

Savukārt tūrisms ekonomiskajos skaitļos visos novados ir «rozīne uz kūkas, bet tā nav rupjmaize», novērojis P. Strautiņš. Un tāpat akcentēja arī to, ka Latgalē joprojām dominē lauksaimniecības un meža nozares, izņēmums ir Rēzekne un Daugavpils, kas var lepoties arī ar inženierijas un citu nozaru uzņēmumiem.

Ekonomista sastādītajā eksporta uzņēmumu algu tabulā ar saukli «aristokrātija rāda klasi» redzams, ka Līvānu novada eksporta uzņēmumos ir vienas no augstākajām algām valstī (līvāniešus apsteidz tikai Mārupes un Smiltenes novads), bet pārējos novados, kā arī Rēzeknē un Daugavpilī gandrīz visos eksporta uzņēmumos tās ļoti lēni tuvojas vidējam līmenim valstī. Viņš arī analizēja reģiona iedzīvotāju pirktspējas rādītājus pagājušajā gadā, un izrādās, ka algas kāpušas strauji arī Latgalē, lai arī varbūt ne tik strauji kā Zemgalē, un tās apsteigušas preču cenu pieaugumu.

Pēteris Strautiņš secina, ka Latvija ir dažāda attīstības ātruma republika, un analizē par algu izmaiņām eksporta uzņēmumos pēdējā desmitgadē norāda, ka Latvijā tās augušas vidēji par gandrīz 150 %, sa-

vukārt Latgalē Līvānu novada eksporta uzņēmumos algas palielinājušās par 300 % (jāiestarpina, ka līvāniešus apsteidz tikai Ādažu novada eksporta uzņēmumi ar 544 % strauju algu pieaugumu). Pārējos Latgales novados, kā arī Rēzeknē un Daugavpilī šīs algu kāpums tuvojās 100 % vai 150 %.

Pētījumā norādīts, ka Latgalē no 2021. līdz 2024. gadam Līvānu novads ekonomiski attīstās visstraujāk, tāpat neliela ekonomiskā izaugsme vērojama Balvu, Krāslavas un Ludzas novadā, tikmēr ekonomiskais kritums vērojams Rēzeknē un Daugavpilī, kā arī Preiļu un Rēzeknes novadā, vienīgi Augšdaugavas novads attīstījies daudz maz vienmērīgi.

Kas ir vajadzīgs Latgales izaugsmei?

Ziņojuma «Reģionu pievilcības pārskatīšana Latgales reģionā, Latvijā» eksperti atzīst, ka Latgalei nepieciešamas inovācijas, kas jārada pašiem un jāintegrē mūsdienīgās, tāpat jāattīsta uzņēmējdarbība, kuras pamats ir kvalificēti darbinieki. Latgales stiprās puses ir arī lieliska digitālā savienojamība jeb labs internets, bagātīgs kultūras mantojums un dabas kapitāls, kā arī spēcīgs izglītības piedāvājums, sevišķi augstākās izglītības starptautiskais piedāvājums. Lai ar to vairotu Latgales ekonomisko izaugsmi un šī novada iedzīvotāju labklājību, veicami daži mājasdarbi, uzsvērts pētījumā. Proti, vajadzētu uzlabot investīciju un uzņēmējdarbības vidi, finansējuma pieejamību uzņēmumiem, mājokļu pieejamību, investēt ceļu un dzelzceļa infrastruktūrā, sadarboties ar blakus reģioniem, attīstīt tūrismu u. c.

Tikmēr Pēteris Strautiņš novērojis, ka Latgalē, tāpat kā citos Latvijas reģionos, uzvar tas, kas investē attīstībā, savukārt ekonomikas virzītājspēks ir eksporta uzņēmumi, kas maksā labākas algas. 2024. gadā eksporta ienākumi uz vienu iedzīvotāju Līvānu novada pašvaldībā bija 3000–9000 eiro gadā, aplēsis ekonomists, bet tikmēr Rēzeknē un Daugavpilī – 2500–3000 eiro gadā, Preiļu un Rēzeknes novadā – 1600–2050 eiro gadā, bet Augšdaugavas, Balvu, Ludzas un Krāslavas novadā – 500–1200 eiro gadā.

Labi veicas arī tām pašvaldībām, kas investē attīstībā, atgādināja viņš un kā labu piemēru pieminēja Liepājas pašvaldību (jāiestarpina, ka Liepāja joprojām ir metālapstrādes centrs Latvijā). Latvijā ir arī tādas ražotnes, kas turpina attīstīties un pelnīt vairāk, un tie, piemēram, ir saplākšņa ražotāji kokapstrādē. Latgalē saplākšņa flagmani ir rēzeknieši. Tikmēr pārtikas ražošanā, kas Latgalē plaši pārstāvēta, veiksmīgi strādā arī tie uzņēmumi, kas ražo nišas produktus, neierastus tradicionālajai pārtikai.

Pēteris Strautiņš aicina dzīvot gudri, jo tas ir izdevīgi, un šo savu apgalvojumu pamato ar veiksmīgas izaugsmes statistiku informācijas tehnoloģiju (IT), biznesa pakalpojumu, papīra un poligrāfijas, plastmasas un gumijas, meža, inženierijas un pārtikas nozarēs. Tur, kur šīs nozares plaukst un zēl, tur gan iedzīvotājiem, gan pašvaldībai ir ļoti labi ienākumi, atzīst ekonomists.

Tāpat viņš aicina analizēt Rīgas ekonomikas sasniegumus, jo tie ietekmē reģionu attīstību un var kalpot kā labs piemērs. Ja palūkojamies uz 2024. gadu, tad Rīgā veiksmīgi attīstījās IT, sakaru, biznesa un finansu pakalpojumi, kamēr reģionos lielāko pienesumu ekonomikai un iedzīvotāju labklājībai dod kokapstrāde un inženierija (tas ir, metālapstrāde, mašīnbūve un elektronika).

Der ieklausīties arī Pētera Strautiņa atziņā, ka reģioni, tostarp Latgale, var attīstīties tā, kā to dara Rīga un novadi pie Rīgas, bet ar norunu, ka vairumam uzņēmēju būtu jāatsakās no pakalpojumu sniegšanas domāšanas un biznesa un jāpievēršas preču ražošanas domāšanai un biznesam, savukārt valsts institūcijām un pašvaldībām jāsadarbojas investīciju piesaistē un jāattīsta industriālie parki.

Uzrunāt

Plašāk ar pētījumu var iepazīties internetā: <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/about/programmes/cfe/rethinking-regional-attractiveness/rethinking-regional-attractiveness-in-the-region-of-latgale-latvia-lv.pdf>
Plašāk ar Pētera Strautiņa Latvijas novadu un nozaru attīstības pētījumu var iepazīties internetā: <https://www.youtube.com/watch?v=DvxCGVbL9ks>

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem».
«Par projekta raksta
«Kas veicina Latgales izaugsmi?»
saturu atbild SIA «Vietējā»».

MAF
Mediju atbalsta fonds